

Nieuwsbrief SIHO november 2009

Het SIHO...

- ...luisterde naar de ervaringen van studenten

Hoe verloopt of verliep het studeren in het hoger onderwijs voor (oud)studenten met een functiebeperking?

Zien zij knelpunten of ondervinden zij onbeantwoorde noden die het succesvol studeren bemoeilijken en wat zijn die knelpunten?

Wat loopt goed? Zijn er good practices terug te vinden waaruit we kunnen leren voor de toekomst?

In hoeverre zijn de deelnemers bekend met de aangeboden dienstverlening vanuit de instelling en hoe evalueren zij het aanbod voor studenten met een functiebeperking?

In dit onderzoek wordt op een exploratieve manier onderzocht hoe (oud)studenten hun studies in het hoger onderwijs beleven. Het blootleggen van knelpunten kan op zich leiden tot werkpunten en verbeteringen. Het SIHO vindt het van cruciaal belang dat de ervaringsdeskundigheid van studenten betrokken wordt in het bekijken van mogelijkheden en het verzamelen van good practices.

Enkele citaten:

“Aan deze universiteit weten ze echt wel waar het probleem zit. Ze zijn niet alleen bezig met de examens, maar ze kijken ook naar uw studiemethode.”

“Erasmus was niet evident, maar ik wou dat echt wel doen.”

“Veel mensen denken dat voor dyslexie, je enkel maar het schriftelijk examen moet omzetten in een mondeling examen, maar zo eenvoudig is het niet altijd.”

“In de eerste twee jaar durfde ik wel niet gaan zeggen dat ik bepaalde zaken moeilijk kon en wat we daar aan konden doen, terwijl ik tijdens de laatste jaren veel vlotter eens langs ging om hulp te vragen.”

“Bij het kiezen van mijn nieuwe school, heb ik mij niet onmiddellijk geïnformeerd over de studiefaciliteiten. Dit was op dat moment ook het laatste van mijn zorgen. Dat is in veel zulke situaties dat ik mijn ziekte van Crohn totaal vergeet. Ook tijdens het academiejaar kwam ik niet onmiddellijk bij de studiebegeleiding terecht, vooral omdat ik op dat moment veel meer bezig was met mezelf te settelen op kot en de weg te zoeken op school.”

Benieuwd wat ze nog meer vertelden? Lees dan ons rapport.

- **...blikte terug op een eerste werkjaar**

1 september ging het 2^e werkjaar van het SIHO officieel van start.

Het verslag van het eerste werkjaar vind je op de website.

Iedereen leert...

Een concreet voorbeeld van inclusie in het hoger onderwijs.

Iedereen leert is het onderdeel van de nieuwsbrief waar telkens een concreet verhaal van inclusie in het hoger onderwijs in de schijnwerpers staat. Goede voorbeelden uit de praktijk zijn vaak de beste eye-openers, ze tonen aan dat inclusie in het hoger onderwijs een reële optie is. Ken jij als student, docent, ouder, onderzoeker... zelf een mooi inclusie-verhaal. Aarzel dan niet om het te mailen naar info@siho.be.

In deze editie: het verhaal van Margaret Sanderson (accessibility coördinator, Brock University, Canada)

Margaret Sanderson werkt sinds 2007 als accessibility coordinator in Brock University in Canada. Samen met (oud)-studenten en andere personeelsleden met een beperking, gaat ze enthousiast op weg naar een toegankelijke universiteit voor iedereen. Ze informeert en sensibiliseert studenten en personeelsleden rond Universal design en toegankelijkheid.

Vanuit een inclusief gedachtegoed, kiest Brock University er resoluut voor om pro-actief en systematisch aan de fysieke en digitale toegankelijkheid te werken. Het toepassen van de principes van Universal Design zorgt ervoor dat minder aanpassingen nodig zijn voor één specifieke persoon. Bovendien is het veel goedkoper om van bij de start deze principes toe te passen dan nadien aanpassingswerken uit te voeren.

Toch is er ook in deze universiteit nog veel voor verbetering vatbaar. Een paar jaar geleden nam Brock University enkele maanden een consultant in dienst die alle gebouwen en terreinen van de onderwijsinstelling heeft gescreend op vlak van toegankelijkheid. Dit resulteerde in een bundeling van bevindingen en aanbevelingen. Hierna werden prioriteiten voor actie bepaald.

Eenzijds stelt de universiteit elk jaar 200 000 Canadese Dollar (ca. 133 300 euro) ter beschikking om de fysieke en/of digitale barrières weg te werken. Wat betreft de fysieke toegankelijkheid, vormen de prioriteiten uit het rapport van de consultant een belangrijke bron om te bepalen waaraan de universiteit dit geld zal besteden. Alle plannen voor renovatiewerken of nieuwbouwprojecten worden binnen Brock University bovendien voorgelegd aan het 'Accessibility Committee' van de universiteit. Hierin zitten o.a. studenten en personeelsleden met een beperking en mensen uit de gemeenschap. Deze groep gemotiveerde mensen komt acht keer per jaar samen en heeft een adviserende functie.

Anderzijds heeft de universiteit ook zelf richtlijnen uitgewerkt waaraan de gebouwen moeten voldoen. Bij renovatiewerken, aanpassingen of het ontwerp van nieuwe gebouwen, worden deze criteria gevolgd. De richtlijnen proberen een toegankelijke omgeving voor iedereen te creëren, en gaan dus veel verder dan de minimum normen die in Canada van kracht zijn.

De richtlijnen die Brock University ontwikkelde vind je hier. (http://www.brocku.ca/webfm_send/236)

Internationaal

Het SIHO kiest ervoor niet alleen in eigen land maar ook over de grenzen heen haar netwerk uit te bouwen en internationaal de nieuwste ideeën rond inclusief hoger onderwijs op te pikken.

- **LINK – congres ‘YOU + I = TOGETHER, Ljubljana, Slovenië**

Begin september vond het 2e LINK congres plaats. Deze keer namen de Sloveense LINK-partners de organisatie van het congres voor hun rekening.

Het seminarie kreeg als titel 'YOU + I = TOGETHER'. Centraal stonden de ervaringen van studenten met een functiebeperking in het hoger onderwijs. De focus hierbij lag op mogelijke ondersteuning, good practices en de huidige uitdagingen.

Een medewerker van het SIHO trok samen met 4 studenten en een persoonlijk assistent naar Slovenië. Bekijk zeker eens de presentatie van Vivian Rath. Hij presenteerde de ervaringen van studenten die uit de workshops op de eerste dan van het congres naar voor kwamen. Een beschrijving van deze conclusies vind je ook terug in het rapport dat de Vlaamse studenten schreven.

- **Education for All, Warschau**

Van 22 tot 25 september 2009 vond het internationale congres ‘Education for All’ plaats in Warschau. Het congres was opgedeeld in drie parallele sessies. De drie topics waren :

1. Universal design – more than just architecture

Hier werden voornamelijk presentaties gegeven rond de manier waarop barrières – niet alleen architecturale barrières maar ook anderen zoals bv. digitale belemmeringen – konden omzeild worden.

2. Beyond the borders of traditional disability

Goede praktijkvoorbeelden werden gepresenteerd met als doel de onderwijskansen van alle studenten met een functiebeperking te bevorderen. De klemtoon werd gelegd op studenten met een psychische/psychiatrische problematiek.

3. Inclusive education – can it become a fact?

Ondanks het feit dat het VN-verdrag met betrekking tot personen met een beperking aantoont dat het inclusief onderwijs de enige onderwijsoplossing is, blijkt dat Europa deze implementatie nog niet volledig heeft uitgewerkt. Tijdens deze sessies kwamen vooral onderzoeken of ervaringen aan bod van mensen die het inclusief onderwijs vorm hadden gegeven binnen hun instelling.

De openingsceremonie gebeurde door Diane Lea Ryndak uit Florida.

Deze dame sprak op een zeer boeiende manier over inclusie in het onderwijs. Voor haar was zowel de context als de content belangrijk. Er moet niet enkel op maat gewerkt worden (dus naar de individuele student, de individuele klas en de individuele school) maar ook naar het systeem (de policy en de procedures). Anders worden enkel kleine brandjes geblust.

“Education is a service that goes to the student, not a place where the student goes”

“Equity of access to general education is a right, not a privilege”.

Gedurende de twee volgende dagen werd het duidelijk dat verschillende landen via onderzoeken en projecten bezig zijn met inclusie in het hoger onderwijs. In sommige landen was er nog eerder sprake van integratie, maar ook deze mensen maakten ons duidelijk dat zij inclusief wilden gaan werken. Zo vertelde Alenka Bera (Slovenie) over haar onderzoek in Slovenie waar zowel studenten met een functiebeperking, de instellingen als de docenten bevroegd werden of gaan bevroegd worden omtrent de toegankelijkheid (zowel architecturaal als digitaal).

Elisabeth Unterfrauner (Oostenrijk) kwam het project European Unified Approach for Accessibility Lifelong Learning voorstellen. Hierbij worden studenten met en studenten zonder functiebeperking bevroegd. Er wordt een vergelijking gemaakt tussen hen naar leeftijd, inkomen,... De resultaten van dit onderzoek zijn te vinden op www.eu4all-project.eu.

Enid Weiner (Canada) vertelde over haar begeleiding aan studenten met een psychiatrische problematiek. Het episodisch karakter van hun functiebeperking speelt een belangrijke rol in de manier waarop deze studenten hun schoolcarrière kunnen vervolledigen.

De abstracts van alle presentaties die gegeven werden tijdens dit congres zijn te vinden op http://www.disability.uw.edu.pl/edu4all2009/cd/education_for_all/conference_presentations.html

- Belonging – developing and maintaining inclusive environments, London (Canada)

Op 16 oktober 2009 ging deze conferentie door in London, Ontario (Canada). Deze studiedag werd georganiseerd door het Centre for Inclusive Education. Op deze dag werden aan studenten, leerkrachten, ouders, directies, begeleiders in het inclusief onderwijs,... handvaten aangeboden om inclusieve leeromgevingen te ontwikkelen en te behouden.

Volgens dr. Sheila Bennett staat de behoefte die iedereen heeft om erbij te horen (to belong) centraal. Inclusie van kinderen en volwassenen geeft hiertoe kansen, maar is op zich onvoldoende. Het concept ‘belonging’ werd bekeken vanuit verschillende perspectieven. De spreker riep alle betrokkenen op om capaciteiten voor vriendelijkheid, vernieuwing, falen en verbondenheid te ontwikkelen, in plaats van te wachten op meer geld, mensen, middelen... om verder op weg te gaan naar een klas, school, maatschappij waar iedereen erbij kan horen.

Meer informatie over het Centre for Inclusive Education vind je hier.

http://www.edu.uwo.ca/inclusive_education/

Op de voorgrond

In elke nieuwsbrief wordt een wetenschappelijke bron (boek, artikel, onderzoek...) op de voorgrond geplaatst.

Getting round obstacles: disabled student's experiences in higher Education in Scotland

Dit artikel rapporteert de bevindingen van een onderzoek naar de ervaringen van studenten met een functiebeperking in het hoger onderwijs in Schotland. Daarvoor werd gezocht naar gedetailleerde informatie over beleid en voorzieningen voor studenten met een functiebeperking in alle instellingen voor hoger onderwijs. Daarnaast werden 12 casestudies bij studenten uitgevoerd.

Er wordt geargumenteed dat studenten met een functiebeperking geconfronteerd worden met obstakels die hun participatie bemoeilijken. We kunnen deze obstakels opsplitsen in vijf domeinen: de fysieke omgeving, toegankelijkheid van informatie, toegang tot hoger onderwijs, veronderstellingen van 'normaliteit' en niveaus van bewustzijn. Bij elk van deze categorieën worden in het artikel voorbeelden gegeven.

De onderzoekers erkennen de positieve stappen die gebeuren om de toegang voor studenten met een beperking te verbeteren. Toch blijkt ondersteuning nog te vaak gericht op het omzeilen van obstakels in een ontoegankelijke omgeving. De ontoegankelijke omgeving zelf wordt echter niet aangepast. Het huidige ondersteuningsmodel helpt studenten dus om deel te nemen aan onderwijs dat op zich ontoegankelijk blijft.

Dit model van ondersteuning vereist dat instellingen studenten informeren over de beschikbare ondersteuning en dat studenten hun ondersteuningsnoden kenbaar maken aan de instelling. Dit model werkt echter niet voor alle studenten, om volgende redenen:

- Niet alle studenten beseffen dat ze recht hebben op ondersteuning.
- Ondersteuning vereist dikwijls een identificatie met een bepaald 'label'. Niet alle studenten zien zichzelf als een persoon met een beperking. Nochtans is dit in het huidige model van ondersteuning wel vereist om recht te hebben op die ondersteuning.
- Sommige studenten willen hun ondersteuningsnoden niet kenbaar maken, omdat ze geloven dat de negatieve gevolgen (stigma's, vooroordelen...) groter zullen zijn dan de voordelen (ondersteuning).
- Sommige studenten willen niet anders behandeld worden dan hun medestudenten. Om die reden willen ze niet dat mensen hun ondersteuningsnoden kennen.

Om deze redenen wordt gepleit voor een onderwijs dat uit zichzelf barrières opzoekt en verwijdert, maar ook voor een onderwijs dat manieren zoekt waarop verschillen tussen studenten omarmd en toegejuicht worden. Beleid en procedures voor studenten met een functiebeperking moeten centrale activiteiten zijn die verankerd zijn in de volledige instelling.

Referentie

Tinklin, T. & Hall, J. (1999) Getting round obstacles: disabled student's experiences in higher education in Scotland. *Studies in Higher Education*, 24, (2), 183-194

Aankondigingen

- 27 mei 2010: STUDIEDAG SIHO: 'we are all limited edition'

Het SIHO – november 2009